

1. Téma

Charakteristika klasickej a modernej fyziky. Dôkladnejší opis obsahu ich základných súčastí - troch klasickej fyziky a dvoch modernej fyziky.

Klasická fyzika

Klasickú fyziku možno charakterizovať ako sústavu poznatkov o neživej prírode, ku ktorým sa ľudstvo dopravovalo od úsvitu svojich dejín do prelomu 19. a 20. storočia, tesne pred zverejnením špeciálnej teórie relativity. V klasickej fyzike existujú tri vzájomne rozdielne a pojmovo uzavreté systémy:

1. klasická mechanika
2. klasická teória elektromagnetizmu a
3. klasická teória tepla

Klasická mechanika je časť fyziky, ktorá sa zaoberá skúmaním zákonitostí mechanického pohybu telies. Mechanický pohyb je premiestňovanie jedného materiálneho objektu vzhľadom na iný materiálny objekt. Základné postuláty klasickej mechaniky sú:

1. všetky deje prebiehajú v absolútnom priestore a v absolútnom čase,
2. materiálny svet je zložený z častíc - hmotných bodov, ktorých pohyb sa riadi tromi Newtonovými princípmi,
3. interakcia medzi časticami prebieha okamžite, priamočiario a na diaľku.

Absolútnosť času a priestoru Priestor a čas sú absolútne kategórie existujúce sami o sebe, nezávisle od seba, od voľby súradnicovej sústavy a od dejov v priestore prebiehajúcich.

Newtonove pohybové zákony - Princíp zotrvačnosti (Teleso zotrvačuje v stave kludu alebo nerovnomerného priamočiareho pohybu pokiaľ nie je vonkajšími silami prinútené tento stav zmeniť.), Zákon sily (Teleso hmotnosti m , ktoré je v stave pokoja alebo rovnomerného priamočiareho pohybu reaguje na pôsobenie sily $\vec{F}$ zrýchlením $\vec{a}$ v smere pôsobenia sily, že platí: $\vec{F} = m\vec{a}$), Princíp akcie a reakcie (Sily, ktorými na seba pôsobia dve častice majú vždy rovnakú veľkosť, opačnú orientáciu a pôsobia v spojnici oboch častí.)

Klasická teória elektromagnetizmu je odvetvím klasickej fyziky, ktorá sa zaoberá skúmaním a vysvetľovaním javov, v ktorých sa prejavuje vzájomná súvislosť medzi elektrinou a magnetizmom.

Elektromagnetické pole je fyzikálne pole, ktoré zodpovedá miere pôsobenia elektrickej a magnetickej sily v priestore. Je zložené z dvoch navzájom prepojených polí, elektrického a magnetického. Hoci elektromagnetické pole je nekonečné, obyčajne sa uvažuje len tá jeho časť, ktorá má význam na pohyb telies v okolí nabitého telesa, ktoré pole vytvára.

Elektrostatika je odvetvie fyziky, ktoré sa zaoberá silami spôsobovanými statickým elektrickým polom nabitých telies.

Elektrodynamika je časť náuky o elektromagnetizme zaoberajúca sa pohybom elektricky nabitých častíc, ich vzájomným pôsobením prostredníctvom elektromagnetického poľa a elektromagnetickým vlnením.

Klasická termodynamika (alebo inak teória tepla) sa vyvinula zo skúmania procesov spojených so vznikom a premenou tepla. V súčasnosti je to všeobecná fyzikálna disciplína, ktorá sa zaoberá opisom vlastností a fyzikálnych zákonitostí makroskopických systémov v stave termodynamickej rovnováhy a pri prechode systému do rovnováhy. Zjednodušene možno povedať, že predmetom termodynamiky sú fyzikálne vlastnosti systémov v ich závislosti od teploty.

Makroskopické vlastnosti sústavy a podmienky, v ktorých sa nachádza, sú opísané malým počtom nezávislých makroskopických stavových parametrov a funkcií, ako sú hmotnosť, objem, hustota, tlak, teplota, energia, atď., ktoré charakterizujú *termodynamický rovnovážny stav sústavy*. Tieto termodynamické veličiny delíme na vonkajšie a vnútorné v súlade so skutočnosťou, že makroskopický stav sústavy určuje:

- súbor všetkých vonkajších podmienok (napr. objem plynu určený nádobou)
- súbor jej nezávislých vnútorných makroskopických parametrov a funkcií (napr. vnútorná energia sústavy)

Stav termodynamické rovnováhy je konečný stav sústavy, ktorý vzniká za daných vonkajších podmienok, a ktorý je charakterizovaný časovo stálymi hodnotami miestnych stavových parametrov. Teória opisujúca vlastnosti makroskopických sústav a procesy v nich prebiehajúce bez prihliadania k mikroskopickému pôvodu týchto vlastností, procesov a javov, sa nazýva *fenomenologická teória*. *Teplota* je fenomenologická veličina charakterizujúca tepelný stav látok na základe jeho porovnania s referenčným stavom zvoleným za základ.

Moderná fyzika

je to odvetvie fyziky, ktorá sa zaoberá opisovaním javov objavených po prelome 19. a 20. storočia (kvantová teória a teória relativity). Môžeme ju rozdeliť na dve odvetvia (ktoré sa potom delia na viacero ďalších odvetví):

- fyzika makrosveta a
- fyzika mikrosveta.

Fyzika makrosveta je reprezentovaná všeobecnou teóriou relativity. (*Všeobecný princíp relativity*: Fyzikálne zákony sú invariantne formulované vo všetkých vzťažných sústavách bez ohľadu na pohybový stav týchto sústav.)

Fyzika mikrosveta je reprezentovaná kvantovou teóriou. (*Kvantová teória* je ucelená sústava teoretických disciplín opisujúcich vlastnosti a správanie mikročastíc a fyzikálnych polí a ich vzájomnú interakciu.)